

Politik Bilim

Tarımda eskiden kendimize yetiyor muyduk?

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Haftalardır tanık olduğumuz tarım sorunumuzla ilgili tartışmalarda, izlenen tarım politikasını eleştirenlere katılmadığım bir nokta var. Çoğunlukla deniyor ki, “Biz eskiden tarımda kendimize yetiyorduk; şimdi yetmez olduk.” Herhâlde bununla, bir zamanlar tarımsal ürünlerin pek çoğunda ürettiğimiz miktarların bizim için yeterli olduğu; ama şimdi, ihtiyacımızı önemli ölçüde ithâlâtle karşılamak zorunda kalmamız anlatılmak isteniyor. Oysa biz, tarımda dün de kendimize yetmiyorduk. Çukurova Üniversitesi’nden Prof. Dr. Ahmet Çınar’ın, 1-2 Aralık 2001’de Bolu’da BİTED’in düzenlediği bir seminerde söylediklerini daha önce de yazdım. Sayın Çınar demişti ki:

“Tarımsal üretimin yeterliliğini vurgulamak için yakın zamana kadar devlet ve hükûmet adamlarının sıkça kullandığı slogan [şuydu]: ‘Türkiye beslenme açısından dünyada kendi kendine yeterli yedi ülkeden biridir.’ Bu slogan hiçbir zaman bilim ve aklın süzgecinden geçirilmeden yıllarca yanlış ve yanıltıcı olarak kullanılmıştır. Ülkemizin tarımsal yani bitkisel ve hayvansal üretimde kendi kendine yeterli olabilmesi için üretimin temel girdileri olan genetik materyal ve agrokimyasal teknolojilerini kullanma ve hükmetme yeti ve becerisinde olması gereklidir. Bu açıdan ülkemiz incelendiğinde, Türkiye’nin bu teknoloji ve materyaller bakımından tamamen dışa bağımlı olduğu görülecektir. Nitekim ülkemiz son yarım asırdır tarım teknolojilerini satın alan dünyanın önemli pazarlarından biridir.”

Sayın Çınar, bu tespitiyle birlikte, “mekanizasyon, üstün vasıflara sahip genetik materyal ve agrokimyasallar yardımıyla geniş alanlarda sürdürülen üretimde öngörülmeleyen tehlikelerin ortaya çıktığına” işaretler, buna karşılık, “ekoloji ile barışık sürdürülebilir tarım” ve “biyolojik ve ekolojik tarım” gibi yeni kavramların ortaya atıldığını da belirtmiş ve ikinci bir tespitte bulunmuştu: “Henüz nüfusunun yarıdan fazlası doğrudan ve dolaylı yollarla tarıma bağlı olan ülkemizde kontrollü modern tarımı dahi yapmakta yetersiz kalan tarımsal yapı, [bu] yeni konseptlerin uygulanmasına izin vermemektedir.”

Sayın Çınar’ın sözünü ettiği “ekoloji ile barışık sürdürülebilir tarım” (ya da diğerleri) teknolojiye egemen olmayanlar için önerilen bir seçenek değildir; bunlar da tarımsal yapının yeniden düzenlenmesi kadar belli bir teknoloji yetkinliğine de dayanır. Peki, zamanında çok sayıda tarımsal araştırma enstitüsü kurmayı düşünebilen bir Türkiye, kendini bu teknolojik yetmezliğe ne zaman mahkûm etti? Bunun yanıtı, daha önce yazmıştım, 1995’te hazırlanan **Tarımsal Araştırma Projesi Araştırma Mastır Plânı**’nda var; yineleyeyim:

“Tarımsal araştırmalarda yeterli stratejik plânlama yapılmadığından, ...hedef, strateji ve öncelikler bulunmamaktadır. Dolayısıyla Türkiye için bir değer taşıyan araştırmalara kaynak tahsisi konusunda ölçü alınacak ortak bir mesnet yoktur. Genellikle Araştırma Enstitüleri isabetli araştırmalara odaklanamamaktadır ve... ..şu anda enstitülerde birbirleriyle bağımlı olmayan, malî desteği yetersiz, başarılı bir sonuç üretme ihtimali oldukça düşük, çok sayıda küçük proje yürütülmektedir. ...1980’li yıllarda araştırma ortamı değişmiştir. ...araştırmaya sağlanan malî ve kurumsal destek önemli ölçüde azalmıştır. 1980’lerin başından itibaren, araştırmalar üzerinde giderek daha güçlü bir merkezîyetçi kontrol yaklaşımı benimsenmiştir. ...Araştırma organizasyonuna yeterli inisiyatif tanımayan bu yaklaşım, araştırma enstitüleri ve araştırmacıların tarım sektöründe ortaya çıkan ihtiyaçlara tam olarak cevap vermelerini güçleştirmiştir. Bu şartlar altında, araştırma servisinin bir önceki on yılda elde ettiği ivme ve verimliliği devam ettirmesi mümkün değildir.”

O günden bugüne başka mastır planlar da hazırlandı; ama durum değişmedi. Araştırmada zaafa düşmüşseniz teknolojiye de egemen olamazsınız. Teknolojiye egemen olmayan bir ülkeye her şey dışarıdan dikte edilir. Tarım politikasında da bu böyledir; neyi ekip neyi ekmeyeceğinize de başkaları karar verir.

CBT. 16 Mayıs 2008